

TRŽAŠKI DNEVNIK

Delegati kmetov cone A in 450 delegatov 9 10 kmetov cone B

bo v nedeljo razkrinkalo vse mahinacije Vidalijevega vodstva ES ki bi hotelo razbiti enotnost delovnega ljudstva obeh con

Sinoči smo prejeli od izvršilnega odbora ES poročilo o stališču izvršilnega odbora glede kongresa kmetijske stroke, ki je sklican za 13. t. m. Tako v začetku tega poročila je govora o pravi zaroti, ki bi jo naj organizirali agenti beograjske klike v coni B z namenom, da bi provocirali nerede in spopade ter tako onemogočili redni potek kongresa, ki mora obravnavati kmečka vprašanja v coni A.

Kaj misli torej izvršilni odbor ES, ko govori o komplotu? Ali mar misli, da so bile volitve delegatov za kongres kmetijske stroke komplot in šteje za liko 9000 kmetov iz cone B, ki so v veljavi in Enotnih sindikatih in imajo po vseh sindikalnih predpisih in načelih pravico prisostvovati temu kongresu?

Zaradi tega javlja nadalje v svojem poročilu izvršilni odbor vsem delavcem, da gre za operacijo provokatorskih manevrov, ki ima namen obratno obrambo interesov kmetov v coni A. Po mnenju izvršilnega odbora ES bi predstavljala torej navzočnost delegatov iz cone B provokacijo ter bi kmetje oteževali s svojo navzočnostjo potek kongresa te stroke. Iz tega stališča, ki ga je zavzel izvršilni odbor je razvidno, da podcenjuje vlogo kmetov iz cone B in Enotnih sindikatov ter da skuša vnesti razdor in cepiljenje v enotno sindikalno organizacijo vsega Tržaškega ozemlja. Vsem onim, ki so zastopovali borbo delavskega razreda na Tržaškem ozemlju za njegove pravice, je dobro znano, da so kmetje iz cone B in vse ostalo prebivalstvo spremljali z velikimi simpatijami borbo demokratičnih delovnih množic ter so jo tudi v celoti podpirali. Tržaški proletarij je imel v kmetih cone B svojega največjega in najvestnejšega zaveznika ter je z njihovo podporo tudi vedno računal. Danes pa, ko gre za to, da se ponovno urdi to bratstvo med italijanskimi delavskimi množicami in s slovenskimi kmeti, da se urdi enotnost sindikalne organizacije, pa ta naenkrat ni več vsč vodstvu Enotnih sindikatov.

Najbolj nejasen in do podrobnosti preuranjen pa je naslednji del poročila, ki so glasi:

«Izvršilni odbor ES javlja, da se bo vršil zgoraj omenjeni kongres in to bo kongres vseh kmečkih delavcev Trsta (cone A). Kakšna je razlika med zgoraj omenjenim kongresom kmetijske stroke ES in kongresom vseh kmečkih delavcev Trsta in (cone A)? Ali je s tem izvršilni odbor namenoma pustil odprto vprašanje, tako da bi se lahko v vsakem primeru izvele iz zagate, ali pa je šlo samo za enotnostno formulacijo. Če gre za kongres kmetijske stroke cone zvez ES, kot je to omenjeno v začetku poročila, potem se to stališče ES popolnoma križa s statutom ES, ki govori o tem, da se more vršiti kongres stroke edino delegati celotnega Tržaškega ozemlja, t. j. cone A in cone B. Če pa gre za kongres ali zborovanje kmetov iz cone A, na katerem bodo obravnavali kmetje vsa prečta opomba se na tem kongresu ne bo moglo govoriti v imenu celotne zveze in ne bodo mogli delovati izvršilni odbor kmetijske stroke cone zvez ES za Tržaško ozemlje.

Poročilo nadaljuje: «Ta sklep je sprejel izvršilni odbor ES ter tako potrdil sklep, ki ga je sprejel soglasno odbor kmetijske stroke. Ta trditve o soglasnosti, pa ne odgovarjajo resnici.

Odborniki iz cone B, ki so bili izvoljeni na zadnjem kongresu kmetijske stroke ES v Izali, so se namreč temu stališču izvrš. odbora ES odločno uprli. Torej ne more biti govora o soglasnosti, da se sklicuje kongres kmetijske stroke samo za cono A.

Končno poziva poročilo vse druge kategorije delavcev ter člane Enotnih sindikatov, naj pokažejo svojo solidarnost s kmeti ter tako utrdijo tesno povezanost delavcev in kmetov. Strinjamo se popolnoma s tem stališčem ES, da je treba čim bolj utrditi povezanost delavcev in kmetov, Slovencev in Italijanov, vendar pa ne smemo pozabiti pri tem na kmete iz cone B, ki predstavljajo veliko silo v okviru ES, ter je vsako stališče izvršilnega odbora ES, ki stoji na cepilni sil celotnega delavskega razreda, na liniji imperialističnega, da bi na njih prepad obema conama še povečal.

Zato ponovno pozivamo vse kmete iz cone A, da na kongresu odločno zahtevajo:

1. Da se kongres imenuje brez vsakega zavijanja z dvomljivimi izrazi (kot to dela Vidalijev izvršilni odbor ES): «KONGRES KMETIJSKE STROKE CONE A IN 450 DELEGATOV 9 10 KMETOV CONE B»

2. Da morajo v skladu s statutom

Izpodkopavanje ugleda slovenskega solstva

Začetki se je čisto tako kot po prvih letih italijanskega vladanja na slovenskem ozemlju. Najprej namerno zniževanje uspešnosti slovskega pouka s namestitvijo nezmožnih profesorjev, potem nastavljanje nekih «hrvatskih» učiteljev, ki so bili odločeni, kaj se slovensčina niti obdela, kaj šele slovensčina. Da, otroci smo hodili v šolo, tuda naučiti v šoli se nismo mogli ničesar.

To so misli, ki se porajajo vsem, ki smo študirali na izriških srednjih šolah, ko izveš, da je neki bivši oficir postal slovenski profesor pod VU. Mi vsom, dobro vem, kakšno škodo povzročata tak profesor dijakom in narodni.

Osevimno spomin je profesorja Čoviča, ki je v začetku svoje učne ure diktiral 5 do 10 minut v hrvatski, oziroma dalmatinski slovenski besednjak, kar je bilo za vsakega dijak, ki ni bil zloščinca, zločinca, potem pa je vsak dijak počenjal, kar je hotel, iz diktirane besede, kar je po diktatu dijakov staljal celemu razredu, je pač lahko vsak dijak odgovoril — izdelal, zlasti če si mu odgovoril — italijanski.

Klepetali hrvatski profesor Grossmann je udil celo uro na tematiko v nekem italijansko-hrvatsko - slovenskem narečju. Kljub razumljivim številnim naris ob koncu ure razumel ničesar. To je tudi on vedel in zato so pri

Enotnih sindikatov in v interesu delovnega ljudstva obeh con na kongresu prisostvovati tudi delegati iz cone B!

TAKO BODO V NEDELJO DELEGATI KMETOV CONE A IN 450 DELEGATOV 9000 KMETOV CONE B RAZKRINKALI VSE MAHINACIJE VIDALIJEVEGA VODSTVA ES, KI BI HOTELO RAZBITI ENOTNOST DELOVNEGA LJUDSTVA OBEH CON.

GLASBENA MATICA
BORŠT
Jutri 13. marca ob 17
KONCERT
umetnih
partizanskih
in narodnih pesmi
V Prosvetnem domu bo nastopil
KOMORNI ZBOR
Zborovodja: UBALD VRABEC.

Dajalcem krvi potrebno podporo!

Človeštvo dolguje dajalcem krvi ogromno zahvalo in hvaležnost za njihovo človekoljubno delovanje

Sedaj hočemo razpravljati nekoliko o dajalcih krvi, to je o tistih ljudeh, ki so s svojo krvjo rešili in še vedno rešujejo nešteto človeških življenj ter jim pomagajo k čimprejšnjemu ozdravljenju. Čeprav dolguje človeštvo tem ljudem ogromno zahvale in hvaležnosti, jih za njihovo pomoč, ki jo nudijo v obliki svoje krvi, ne poplača tako, kot bi si zaslužili.

Le pomislimo kolikokrat jih nudijo potrebujejo v bolnicah, ko gre za težko operacijo, pri kateri je bolnik izgubil ogromno krvi, ali jih kličejo v primerih težkih nesreč in nezgod. In vedno so dajalci krvi pripravljeni pomagati bolnikom in posredujejo jim jim tako rešiti, če je treba, tudi življenje. Iz zdravniških statističnih podatkov je razvidno, da lahko transfuzija krvi reši življenje bolniku ali posreduje v 80 od 100 primerov, kar pomeni zelo velik uspeh.

Po vsem tem, kar storijo ti ljudje za človeštvo, bi bili seveda popolnoma prepričani, da prejmejo za svoje, lahko bi rekli, edelo, tudi primerno plačilo, ali bolje rečeno, da jim izkazuje na neki način svojo hvaležnost in zahvalo. Toda žalost moramo ugotoviti, da ti dajalci krvi ne prejmejo za svojo pomoč, ki jo nudijo bolnikom, niti toliko, da bi si lahko ponovno nabrali izgubljene moči.

Se celo v času vojne, ko je bilo ogromno pomanjkanje živila, so predmeti za obolenje smrti Stanka in Danice Vuk

Pred petimi leti — 10. marca 1944 — sta v svojem stanovanju v Trstu padla pod izdajalski krogi dr. Stanko Vuk, mladi priročni pesnik in njegova žena Danica Tomatič, aktivistka OF, sestra junaka Pinka Tomatiča.

Padla sta v dneh, ko je naše ljudstvo bilo svoj pravični boj proti narodnemu in socialnemu zatiranju, ko je bilo svoj boj proti izdajalcem.

Danica in Stanko sta padla, ker sta bila hlapcem fašističnega zatirovalca na poti, ker so ti hlapci videli v njih dva vtrajna in požrtvovalna borca za naše lepše dni.

Ob obletnici smrti kliče: Slava njunemu spominu!

SEJA OBČINSKEGA ODBORA

6 milijonov lir za streptomicin

Četrtykva seja občinskega odbora pod predsedstvom župana odvetnika Mianija je se pričela z govorom ob priliki smrti Silvia Benca, nakar je sledil 5 minutni molk.

Po tem uvodu je odbor prešel k posameznim vprašanjem dnevnega reda redne uprave. Najprej je odbor odobril Tržaški združenje za zdravljenje s streptomicinom vsoto 6 milijonov lir, daš je odobril izplačanje nadgradnosti na davke in takske, ki so zapadli 10. februarja t. l. in nadomestitev nekoga člana posvetovalne komisije na trgu z ribami z nekim novim članom. Potem je odbor odobril srednjo ceno za živila, ki so podvržena konsumnim davkom, za prvi semester 1949 in vsote za popravilo nekoga tramvajevskega zelenjavnega vrta, za nakup materiala za mestno čistočo in za zaračunavanje nove kripe na pokopališču Sv. Ane.

Končno je odbor sprejel še dve odločitvi, in sicer prvo o obnovi nekste stene na pokritem trgu in drugo o natečaju za otroške vrtarice.

ALI SI ZE NAROCNIK «PRIMORSKEGA DNEVNIKA»

Danes se spopadeta Mitri in Turpin

Kdo bo prvak v evropskem boksu?

Tečaj za izobrazbo policistov

Nočna služba lekarn

KOLENDAR

Sobota 12. marca Gregorij, Radoja
Sonce vzhaja ob 6.24, zahaja ob 18.06. Dolžina dneva 11.37.
Luna vzhaja ob 14.59, zahaja ob 5.34.
Jutri nedelja 13. marca Kristina, Božena

SPOMINSKI DNEVI
1943 je brigada Ivana Cankarja pogolnala pri Catezu na Dolenskem v beg 2000 vojakov italijanske okupacijske vojske.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
za Tržaško ozemlje
Jutri 13. km. ob 16
gostovanje v dvorani
v NABREŽINI
z Galsworthyjevo komedijo
„SREBRNA TOBAČNICA“

Gledališče Verdi
Danes ob 20.30 bo tretja predstava Smetanove opere «Prodana vesta» za abonente reda C.

DAROVJI IN PRISPEVKI
ZA DIJASKO MATICO
daruje namesto cvetja na grob Joj sipa Mervila Pepi Volk 1000 lir.

IZPLAČEVANJE DRUŽINSKIH DOKLAD ZENAM
TRST, 10. (PIO) — Ukaz VU št. 45, daje ženam pravico do družinskih dokladov.
Do teh dokladov upravičene žene, ki mesečno ne prejmejo večje plače kot 10.000 lir za delo za tretjo osebo, ali ki nimajo višjih letnih osebnih dohodkov kot 60.000 lir. K temu dohodkom se ne šteje vojna pokojnina.
Ta ukaz stopi v veljavo na dan objave v Uradnem listu in se prične izvajati v plačilni dobi, ki sledi šestnajstemu dnevu po njegovi objavi.

IMENOVANJE POKRAJINSKIH KOMISIJ ZA ZADRŽNE ORGANOVAZICAJE
TRST, 10. (PIO) — Na podlagi upravnega ukaza VU št. 7 je izvršilni ravnatelj pri generalnem ravnatelju za civilne zadeve imenoval pokrajinsko komisijo za zadržne organizacije.
Imenovani so bili naslednji člani: ki zastopajo navadne urade: Ernesto de Petris in Ovidio Pietro Poret za Pokrajinski urad za delo; Umberto Chiarico in Federico Schwarz za finančni oddelek; Romano Coassini in Giuseppe Luzzatti za oddelek za javne naprave; Giotto d'Angelo in Ernesto Cavallotti za oddelek za proizvodnjo; Marcello Bassa in Mario Franzosi za pokrajinsko upravo za prehrano; Paolo Amadio Morandini in Arrigo Levi, strokovnjaka, ki je doletela zveza zveza zveza in nameštenskih združenj; Carlo Nobile, strokovnjak, ki se ukvarja z delo kot predstavnika zadržnih organizacij, ki niso v zvezi.

Na Proseku spominska razstava ALBERTA SIRKA
Jutri 13. t. m. priredi odsek za znanost in umetnost pri SHPZ na Proseku v Društvenem domu umetnostno razstavo izvirnih slik kreskega umetnika A. Sirka. Otvoritev ob 10. dopoldne. Razstava ostane odprta ves dan do 21. zvečer. Vstop prost.

IZLETI
V nedeljo dne 13. t. m. priredi PD v Trstu planinski izlet v Volnik. Odhod točno ob 8.30 od zbirališča pri postaji openskega tramvaja za avtobusom do Rumene hiše.

Ureditev najemnin
TRST, 11. (PIO) — Zavezniki vojske upravnika, ki se popolnoma zaveda težkega gmotnega stanja lastnikov nepremičnin, namerava urediti najemnine na anglo-ameriškim področju. Svobodnega tržaškega ozemlja v skladu z italijanskim najemninamskim postopkom.
V ta namen pripravljajo zakon, ki ga določila stopijo v veljavo 15. maja 1949. Zakon bo pravočasno izšel.

KINO
ROSSETTI 16: «Divja ljubezen», G. Perck, J. Bennett.
EXCELSIOR 16: «Leptice in kopalnice», Film s barvami. Ester Wilkian, red. Skotlov.
FENICE 16: «Otok sirena», B. Grabbe.
FILODRAMMATICO 16: «Dvojni sv. Anton», E. Flynn, A. S. B. ALABARDA 15.30: «Grand Hotel», Astorja, Lana Turner, V. Pigeon.
KINO OB MORJU 16: «Brotok iz predmestja», Sovjetski film.
IMPERO 15.15: «Zažene in nerodno», Film o vojnih, Nino Taranta.
NOVO CINE 16: «Trije mušketirji iz Missourija», J. Wiman.
GARIBALDI 16: «Krvnik samega se», Burges Meredith.
MASSIMO 16: «Otok Montekristian», C. Gora.
IDEALE 16: «Veliko poslanstvo», Tyrone Power in Linda Darnell.
ARMONIA 15.30: «Zvest je izkušil», Ana Sheridan, Kent Smith.
ODEON 16: «Poslanec Angelina», Ana Magnani.
MARCIONI 16: «Veseli mornarji», Gianni in Pinotto.
ITALIA 16: «Kadar se gospe sestane», Greer Garson.
VIALE 16: «Gospa iz tropskih krajev», Robert Taylor, H. Lamarr.
AZZURRO 15: «Stečevila 13 ne odgo», varja, J. Cagney, Annabella.
RADIO 16: «Kje je Zaza?», Nino Taranto in Joe Barzizza.
VITTOPIA 16: «Postarka», W. Disney.
BELVEDERE 15.30: «Gospa in pustolovca», G. Grant.
SARONA 15.30: «Ljubimci v snu», J. Jones.
VENEZIA 15: «Kittajsko», Loreta Young in Alan Ladd.
ADUA 16: «Bisla groza», Frankenstein.

DOVOLJENJE ZA UVOZ ŽELEZA IN JEKLA
TRST, 10. (PIO) — Ukaz VU št. 46, dovoljuje začasni uvoz navadnega vrste valjanega železa in jekla za predelavo in mešanje. Izvoz. To dovoljenje velja do 13. marca. To železo in jeklo se bo uporabljalo za izdelovanje žebelj in okovja za izvoz.

DOVOLJENJE ZA UVOZ CELULOZE IN BOMBAZNIH ODPADKOV
TRST, 10. (PIO) — Ukaz VU št. 47, dovoljuje začasni uvoz celuloze in bombaznih odpadkov za izdelovanje umetne tkanine in drugega blaga.

POVRATILO PRISTOJBIN NA SOL ZA IZVOZENA ŽIVILA
TRST, 10. (PIO) — Ukaz VU št. 50, predvideva povračilo pristojbin na sol za izvožena nasoljena živila. Ukaz se nanaša na nasoljeno meso, maslo, sir, ribe in poljske pridelke vključno z meso iz paradiznikov, meso in zeljavno lubo. Koliktno, ki so manjše kot 50 kg, se pridejo v poštev za povračilo, razkor tudi ne živila, ki so namenjena za oskrbo ladij.

VOZ VOLNE IN TEKSTILNEGA MATERIALA DOVOLJEN
TRST, 10. (PIO) — Določila VU ukaz št. 49, dovoljujejo uvoz volne in tekstilnih proizvodov.
Volno in tekstilni material bodo predali v manufakturno blago in oblačila.

TRZASKA BORZA
Zlati šterling 9300, papirnati šterling 2030, telegrafski dolar 690, dolar 680, avicarski frank 107, francoski frank 168, avstrijski šiling 24.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE
11. marca 1949 se je v Trstu rodilo 13 otrok, umrlo je 8 oseb, porok je bilo 10.

KONCESIJSKE TAKSE
TRST, 10. (PIO) — Ukaz VU št. 48, razširja italijanski zakon tudi na anglo-ameriške področje Tržaškega ozemlja.
Ukaz govori o taksah na koncesije, ki jih podležuje upravna oblast in so navedeni v razpredelnici «A» ukaza VU št. 409.

S senika je padel
Včeraj so pripeljali v bolnico 70letnega kmeta Montanica Ivana iz Pobergov, ki je tako nesrečno padel s senika iz višine treh metrov, da si je močno poškodoval desni bok in desni kol. Zdravniki o njegovem stanju niso še izrekli svojega mnenja.

Cilj je bil takrat in je danes isti: izpodkopavati ugled slovenskega solstva!

Dožnost nas slovenskih staršev, ki smo bili v mladosti oskudnari za vesno šolako usopjo in pouk ter da moramo prenašati svoje slabe posledice, je, da odločno protestiramo proti takemu zapostavljanju našega solstva, ki nam ni bilo podarjeno, temveč smo si ga priborili v teški borbi vesno naroda. Prepričani moramo, da bi slovensko solstvo šlo na pogubonosnih stopinjah fašistične šolake politike.

Celo «l Laboratore», ki sicer zelo ml komentira in spročuje razne zadeve, je bil sedaj sprito

GORIŠKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE PRIMORSKEGA DNEVNIKA V GORICI - SVETOGORSKA ULICA 42 - TEL. 749

Jutri zaključne tekme čez drn in strn

Mladina iz vseh slovenskih krajev Goriške se pripravlja na osvojitve zimskega pokala ZSM

Po vseh slovenskih vaseh goriške okolice in v mestu samem se večer za večerom zbirajo mladinci in mladinke na sestanke in se pripravljajo za zaključne tekme čez drn in strn, ki bo prihodnje nedeljo v Standrežu. Zadnje dni se je poleg tistih, ki so se že prejneje nedelje udeležili pripravilnih tekmovalnih, prišlo še mnogo novih moških in ženskih tekmovalcev.

Kakor smo že večkrat poudarjali, je zelo važno, da posamezni mladinski odseki tekmujejo v vseh točkah bode računali na ta način, da bo dobil prvi vsaki skupini tisti, ki bo prišel prvi na cilj. 10 točk, drugi 9, tretji 8 itd. do 1. Od desetega, ki bo prišel na cilj najprej, pa bodo dobili vsi enako po pol točke v ocnih.

Sporod nedeljskih tekem in pravila, po katerih bodo tekmovalja potekala, je naslednje: Tekme se bodo začele ob 15 uri in se morajo zbrati tekmovalci na mestu, ki je določeno za vpisovanje, najkasneje do 14.30. Start bo pri sedehu krajevnega odbora Franje v Standrežu. Prvi bodo nastopili mladinci na progi 2500 m. Njim bodo sledile mladinke, ki bodo tekle na progi 750 m in prav tako dolga je proga najmlajših (do 16 let), ki bodo tekli zadnji. Vsa tekmovalca mora dospeti na cilj, ker mu sicer ne bodo šteli točk. Po končanem tekmu bo posebna, za to določena komisija pregledala in kontrolirala rezultate in določila kdo dobi nagrade.

Mladinski krožek, ki bo imel največ točk v treh skupinah tekmovalcev, si bo pridobil mladinski pokal in ga bo obdržal eno leto, ko se bo začelo zanj novo tekmovalje. Tisti mladinski krožek, ki bo v teh tekmovalnih zmagal dve leti zaporedoma, bo obdržal pokal kot trajno last. Prvi, drugi in tretji dospeli tekmovalci od vsake skupine bo prejel posebno kolajno kot nagrado. Podobnih nagrad bosta deležna tudi najstarejši in najmlajši tekmovalci mladince in mladinka.

V primeru, da bi bilo v nedeljo slabo vreme, se bodo tekme preložile na prihodnjo nedeljo 20. t. m. in bodo posamezni krožki o tem pravočasno obveščeni. Po končanem tekmovalju in razdelitvi nagrad se bodo mladinci lahko udeležili kulturne prireditve v prostorni dvorani v Standrežu, kjer bo ob 17 nastopilo prosvetno društvo iz Sovodenj s kratko predstavo štiridejanke »Prevara«.

IZPRED SODIŠČA

Epilog smrtne nesreče pri Ronkah

Odločni tihotapec - Zavrnjen priziv

Včeraj je prišel pred goriško kazensko sodišče 38-letni tržaški trgovec Hermes Pitassi pod težko obzobno nemernega umora. Dne 8. avgusta lani se je Pitassi v sprenstvu svojega uslužbenca vračal iz Vidma v Trst v svojem avtomobilu, ki ga je sam vozil. Proti večeru sta se počela z avtom po državni cesti skozi Ronke, ko je nenadoma prečkala cesto pred njima 8-letna deklica.

Trgovec je takoj prijel za zavore, da bi preprečil nesrečo, toda deklica, ki se je ob skrpanju vozila prestrašila, je kot odrevenela ostala na sredni cesti in tako prišla pod avtomobil, ki se je zavlekel še nekaj metrov dalje. Deklica so potegnili izpod vozila težko ranjeno in nezavestno ter jo odpeljali v bolnico, kjer je nekaj ur pozneje izdihnila.

Na kraj nesreče so takoj prišli oračniki in pozneje je sodna komisija za potrebe ugotovitve. Prica nesreče je bilo mnogo ljudi, ki so včeraj na sodišču drug za drugim pričali to, kar so videli. Ko je predsednik sodišča dr. Storio zaslišal vse priče in po dolgem govoru P. tassijskega zagovornika, ki je analitično tudi najmanjše podrobnosti, da bi svojega varovanca rešil težke obtožbe, so se sodniki umaknili v posvetovalnico, kjer so se delj časa držali.

V nagetem pričakovanju njihovega povratka in razsodbe je mati ponesrečenca Raifo Antonietti iz Ronk, ki je, čeprav otrok, res objektivno pričala, padla v nezavest. Nato so se sodniki vrnili in izrekli obsojbo, po kateri so P. tassijski kaznovali na 2 meseca in 20 dni zapora, toda le pogojno in brez vpisa v kazenski list.

Nato je sodišče pregledalo priziv, ki ga je vložil 28-letni Paulaito C. milio iz Padove proti kazni na 4 meseca zapora in 20.000 lir globe. ki mu jo je hlačejo decembra lani tukajšnja sodnja zaradi skrivnega prestopa ime. Sodišče je tuji isti tokrat kazni potrdilo.

Ne smemo, in bi tudi ne bilo lepo, če bi ob tako velikem prazniku kot je bil za člene Istrskega okrajnega odbora, napisali samo nekaj poročil. Več moramo povedati o velikih zavednostih tistih mater, tistih žen, ki so tako odločno branile svoj jezik in svojo narodnost skozi dolgih pet in deset let fašističnega zatiranja. Zato pa so tako občutno praznovali letošnji osmi marec. Notranji in tuji zunanji izraz tega praznika je bil: borba za izboljšanje gospodarstva in udržitve ljudske oblasti, borba za bratstvo in enotnost, borba za pravo demokratično in spoštovanje mirovne pogodbe, borba proti vsem spekulantom in vojnim hujskačem, borba za mir na vsem svetu.

V naslednjem prinašamo v izviru, zaradi pomanjkanja prostora, nekaj poročil o praznovanju 8. marca iz bujskega okraja. V BUJAH so žene na predvečer praznika priredile v dvorani Mladinskega kulturnega prireditelja, kateri je prisotnovalo 200 oseb. Kot prva točka je bil govor o pomenu tega ženskega praznika, kateremu so sledile razne recitacije in pesmi. Po predstavi je bila v Ljudskem domu zakuska, na katero so žene povabile poleg pred-

Seja pokrajinskega sveta

Solski problemi in preureditev ter izboljšanje cestne mreže

Pokrajinsko odposlanstvo je imelo pretekli torek svojo redno tedensko sejo, na kateri so razpravljali o normalnih upravnih zadevah. Med drugim so dovolili izvršitev nekaterih popravil in preureditev v prostorih tehničnega inštituta na Trgu Divisione Julia in izboljšanje šolske opreme v zavodu za gluho-nemen sedežu, soba št. 6 in jih dvignjeo.

Tudi krminska predilnica stavka

V četrtke se ni bil poravnal spor med delavkami predilnice v Bračnu in med vodstvom tovarne. Possebna delegacija delavk je šla k goriskemu prefektu in mu obrazložila položaj v tovarni ter slabo postopanje vodstva z namestenci. Prefekt je zaprosil ravnatelja goriskega urada za delo g. Burba, da je šel sam v Bračnu, kjer je stopil v stike z delavstvom in vodstvom predilnice.

V znak solidarnosti so začele v četrtke stavkati tudi delavke predilnice Andreac v Krmini, da bi tako podpre pravilne zahteve svojih sodelavk iz Bračnu. V obeh predilnicah je delavstvo lepo disciplinirano in ni prišlo do incidentov.

Iz Izole v Novi grad

Izlet Slovenskega prosvetnega društva „Istra“

Za dan 19. marca, na Jožefovo, bo Slovensko prosvetno društvo elstraa organiziralo izlet v Novi grad. Vsi, ki bi se izleta radi udeležili, naj se zglasijo na sedežu društva v Izoli. Tam se lahko vpišejo v torek, četrtek in petek od 7. do 10. ure.

Izleta se bo udeležil tudi pevski zbor elstraa, da bo zadelo na vselem razpoloženju tudi naša pesem. Skupni stroški 150 lir.

Manžan

Da bo krompirja za vse. Bliža se pomladanski čas in s tem doba saditve krompirja. Toliko preobrane in prekopane zemlje se ni bilo v Koprčinskih od osvojitve sem. A kopravnost sta pred nami še dva zimska svetnika, ne bomo gledali na to, ampak bomo sadili zgodnji krompir tudi po hribih. Nasadili pa ga bomo precej več kot lansko leto, ker imamo semena dovolj.

Se. Lucija

Nashe žene so na svoj praznik pokazale res veliko zavednost. Zbrale so 200 jajc, 230 hlebkov sladkega kruha, 20 litrov vina, 5 in pol kg sladkorja, 600 cigaret in 20 kilogramov toaletnega mila in več dokumentov pisemskega papirja. Staveštilo so delegacijo 18 žena, katera je vse to vzele s seboj, ko je šla na obisk v vojaško bolnico v Portorju. Vojaki-bolniki so bili tega obiska izredno veseli. Bil je ponovni doživetje veselja. Bil je ponovni doživetje veselja. Bil je ponovni doživetje veselja.

Kava in sladkor za javne lokale

Trgovska zbornica v Gorici vabi vse one javne lokale, ki se niso dvignili na kava in sladkor za marec, da se takoj zglasijo na

Seja občinskega sveta

V četrtke zvečer je bila pod predsedstvom podžupana odv. Devetega občinskega sveta seja občinskega sveta. Podrobnosti kako potekala, bodo prišle v kasnejših dnevih.

Kava in sladkor za javne lokale

Trgovska zbornica v Gorici vabi vse one javne lokale, ki se niso dvignili na kava in sladkor za marec, da se takoj zglasijo na

stavnikov množičnih organizacij tudi predstavnik JA in NZ. Zjutraj osmega marca pa je bilo na prostovoljnem delu pri gradnji zadružnega doma 65 žen, ki so napravile skupno 210 ur. Popoldne je delegacija 50 žena odšla v Koper na okrožno kulturno prireditev in proslavo. Poleg tega so žene iz Buj organizirale še ples z 15.000 lir, katera je prinesla nad 75.000 lir.

V UMAGU so žene pripravile za otroka v prtu primere površne obtožbe in jih na dan praznika ob obisku darovali vsem otrokom. Bilo je to za matke večer, katero je v so vse zadovoljni in ogledovali, kdo je lepši. Popoldne je 40 žen v 120 prostovoljnih vrstah očistilo in opleto vrh pred postopem otroškega vrtca. Stiri delegacije pa so že zjutraj obiskale tovarno, otroški vrtci in obiskale otroke z različni sladkarijami in drugimi darovi. Prav tako so žene vasi Morno šle na kulturno delo z zastavo na čelu udarnosti otroški vrtci. Zvečer je bila krajša kulturna prireditev, kateri so prisotnovali predstavniki množičnih organizacij iz žene tudi trije zastavniki JA. Psi so nato odšli v Segot, katera so jih povabili tamkajšnji

Radich in Slavec hočeta razdor

med kmeli cone A in B

Glavna tajništvo kmetijske stroke ES - STOja je sklicalo za preteklo nedeljo 6. III. 1949. kongres kmetijske stroke. Kongres kot tak ni moral biti zelo važen, kot odločujoč faktor za male in srednje kmete, ki živijo pod duoma tako različnima žitenskima pogojema na STOju.

Zaradi te velike važnosti bi morali kongresu prisotnostvoro delegati obeh con ne glede na njihove politične nazore. Očitno pa Radich in Slavec tega nečeta. Nečeta da bi se enotna fronta delavcev in kmetov udrila v obrambo miru in demokracije. Zetita pa in delata na to, da bi nastal med kmeli obeh con razdor in sovraštvo. Kmečke sindikate bi rada privedla na linjo frakcionarstva in kompromisarstva. Tej liniji, nacelujeta danes Vidali in njegov pomočnik-členec Radich - tisti, ki je že pred leti hotel speljati ES na linijo kompromisarstva, mesto nacelne in revolucionarne protimperialistične borbe.

Istrski kmetje in njihovo sindikalno vodstvo ob teh ugotovitvah ne morejo molčati. Imeli so posredne sestanke, na katerih so volili delegate za kongres. Izbrali so najboljši kmečke delavce in poštno demokrate. Bili so pripravljani, da bodo na kongresu skupno s kmelci cone A reševali vsa prečeta vprašanja.

Med vse te priprave pa je udarila vest, da je kongres preložen iz tehničnih razlogov. Ta vest je vzbudila v istrskem kmetu dvom, in glede na dejstvo, da jim ni bila odobrena legalna prisotnost na kongresu.

Kmetje v Istrskem okraju se prav dobro zavedajo, da kongres ni bil preložen iz tehničnih razlogov, ampak da je v poteza Radicha in Slaveca, ki se bojita istrskih kmelcov. Istrski kmetje se ne vprašujejo, ali si za Stalina, za Tita, za Babčiča ali Vidalijskega. Njim je za načelno borbo proti imperializmu, za rešitev tržaškega vprašanja v splošnem interesu miru in demokraciji.

Prav zaradi te revolucionarne linije slovenskih, italijanskih in hrvaških kmelcov cone B STOja in njihove privržnosti tradicijam NOB jim ne bo nihče prepovedal udeležbe na kongresu kmetijske stroke. Niso etehnični razlogi vzrok odložitve kongresa, ampak strah tistih, ki se bojijo, da bi kmelci obeh con STOja združeno reševali svoja vprašanja in tako nadaljevali borbo na podlagi stavnih tradicij NOB in na načelih marksizma in leninizma.

Istrski kmetje bodo skupno s kmelci cone A reševali na kongresu vsa prečeta vprašanja našega kmetijskega življenja. Usmernili bodo kmetijske sindikate v enotno revolucionarno in protimperialistično borbo, ki je vredna velikih tradicij osvobodilne borbe in revolucionarnosti tržaškega proletariata. Tako bodo tudi udrili enotno demokratično fronto Tržaškega ozemlja v borbi proti imperializmu in vsem vojnim hujskačem.

Nonei E.

Po pismo nam je postal zaveden kmečki fant iz cone B. Pismo dokazuje zavednost naših kmelcov, obenem pa tudi ostro politično gledanje na vse razbijaške poizkuse vseh agentov Vidalijskega. Istrski kmetje so morali preveč črna terozja prenesti na svojih hribih, da bi se danes še pustili zavajati in speljavati na stranop, ki ni v skladu z nadaljnjo njihovo borbo proti vsemu, kar je še ostalo od dediščine po fašizmu. Istrski kmet ni nikoli kroglin in ne klečepljiv. Tudi če so ga fašisti še tako bili in zatirali. Danes je odločen in gre po jasno zadržani poti naprej v boljše dni. Pred takim kmelcem in delavcem v kmetu in klobuk z glave. Tega je vreden in to tudi žališi.

Med vse te priprave pa je udarila vest, da je kongres preložen iz tehničnih razlogov. Ta vest je vzbudila v istrskem kmetu dvom, in glede na dejstvo, da jim ni bila odobrena legalna prisotnost na kongresu.

Kmetje v Istrskem okraju se prav dobro zavedajo, da kongres ni bil preložen iz tehničnih razlogov, ampak da je v poteza Radicha in Slaveca, ki se bojita istrskih kmelcov. Istrski kmetje se ne vprašujejo, ali si za Stalina, za Tita, za Babčiča ali Vidalijskega. Njim je za načelno borbo proti imperializmu, za rešitev tržaškega vprašanja v splošnem interesu miru in demokraciji.

Prav zaradi te revolucionarne linije slovenskih, italijanskih in hrvaških kmelcov cone B STOja in njihove privržnosti tradicijam NOB jim ne bo nihče prepovedal udeležbe na kongresu kmetijske stroke. Niso etehnični razlogi vzrok odložitve kongresa, ampak strah tistih, ki se bojijo, da bi kmelci obeh con STOja združeno reševali svoja vprašanja in tako nadaljevali borbo na podlagi stavnih tradicij NOB in na načelih marksizma in leninizma.

Istrski kmetje bodo skupno s kmelci cone A reševali na kongresu vsa prečeta vprašanja našega kmetijskega življenja. Usmernili bodo kmetijske sindikate v enotno revolucionarno in protimperialistično borbo, ki je vredna velikih tradicij osvobodilne borbe in revolucionarnosti tržaškega proletariata. Tako bodo tudi udrili enotno demokratično fronto Tržaškega ozemlja v borbi proti imperializmu in vsem vojnim hujskačem.

Nonei E.

Po pismo nam je postal zaveden kmečki fant iz cone B. Pismo dokazuje zavednost naših kmelcov, obenem pa tudi ostro politično gledanje na vse razbijaške poizkuse vseh agentov Vidalijskega. Istrski kmetje so morali preveč črna terozja prenesti na svojih hribih, da bi se danes še pustili zavajati in speljavati na stranop, ki ni v skladu z nadaljnjo njihovo borbo proti vsemu, kar je še ostalo od dediščine po fašizmu. Istrski kmet ni nikoli kroglin in ne klečepljiv. Tudi če so ga fašisti še tako bili in zatirali. Danes je odločen in gre po jasno zadržani poti naprej v boljše dni. Pred takim kmelcem in delavcem v kmetu in klobuk z glave. Tega je vreden in to tudi žališi.

Nonei E.

Občni zbor posejilnice

v Dobrodo

V nedeljo 13. t. m. po drugi maši ob 11 uri bo imela hranilnica in posejilnica v Dobrodo svoj redni letni občni zbor v občinski dvorani. Dnevni red je naslednji: 1. Citanje bilance iz leta 1948, 2. odobritev bilance, 3. ureditev obresti na vloge in posojila, 4. določitev višine posojil, 5. razno. Vabljeni vsi vsi, da se zbora udeležite. Ako stevilo članov ne bo zadostno, bo občni zbor pol ura pozneje z istim dnevnim redom.

Cene otrobov

Pokrajinski prehranjevalni odsek sporoča, da so cene otrobov, ki so v prodaji v kmečkih konzorcijih v mestu in pokrajini sledeče: Debeli otrobi po 34 lir za kg; drobni otrobi po 39 lir kg.

ZAPORNO Povelje

Včeraj je goriska policija aretila 49-letno Del Farra Hermina iz Ul. Orzoni št. 25 na podlagi tiralske goriske sodnije, ki jo je pred kratkim obsodila zaradi tatvine na 40 dni zapora in 4000 lir globe.

ISTRSKI DNEVNIK

PODRUŽNICA UREDNIŠTVA PRIMORSKEGA DNEVNIKA V KOPRU - ULICA C. BATTISTI 301/a PRITL. - TEL. 70

Obnova opekarn

za izvedbo gradbenega programa

Modernizirana opekarna v Izoli bo obratovala letos s polno kapaciteto

Da uresničimo letošnji gradbeni program, potrebujemo 3.000.000 zidakov, voltkov in strešnikov. Vsa ta material bomo porabili samo za večja gradbena dela. Če pristojimo še razne adaptacije, mala popravila in široko potrošnjo, bo morala biti številka še večja.

Kje bomo dobili vse to opeke? V okrožju je delovala od sedaj samo opekarna pri Izoli, a še ta je izkoriščevala svojo kapaciteto v zelo majhnem obsegu. Pred vojno je bilo zelo malo povpraševanja po gradbenem materialu zaradi splošne revščine, ki je vladala na našem področju. Ze takrat je obratovala tovarna le s približno 20 odstotki svoje zmogljivosti. Zaradi finančne stiske je prepadala in ni mogla investirati v nove in boljše stroje. Sulišnice opeke so od starosti skoraj strohnele. Obrat ni bil nikoli mehaniziran. Tudi v dolini reke Mirne je bila manjša opekarna, a ta je bila popolnoma zapušena.

Po vojni je izloanska opekarna očizvela. Obnova porušenega podjetja, gradnja šol, popravila molstov in druga potrebna dela, katerih se je ljudska oblast lotila takoj, so zahtevale več gradbenega materiala. Brez novih investicij je opekarni uspeh, da je z večjo racionalizacijo dela dvignila proizvodnjo na 30 odstotkov zmogljivosti. Tako je tovarna že lani dala našim gradnjam precej materiala. Iz inozemstva smo uvozili le nekaj specialne opeke.

Dovoz opeke iz drugih krajev je zvezan z velikimi težavami. Opeka spada med blago, ki ima majhno vrednost v razmerju s težo. Zaradi tega stane prevoz opeke ogromno, skoraj več kot opeka sama. Pri nas je dovoz opeke še posebno težaven, ker jo moramo prevažati s tovornimi avtomobili, ki so dragi, ali pa po železnici do Pulja in potem po morju, kjer so draže operacije prekladanja.

Zaradi tega so bili napravljene potrebni koraki, da povečamo domačo proizvodnjo opeke. Tovarna v Izoli bo modernizirana v nekaj mesecih. Največjo težavo je predstavljala peč, ki je zadrževala proizvodnjo. Kakor pravi ekonomisti, je bila stara peč, in ozko grlo izloanske opekarne. Glih-žena v NOB in prizori iz borbe žena za osvoboditve na vsem svetu.

Velika dvorana Ljudskega doma je bila kar preveč natrpana. Ljudstvo je z velikim zanimanjem sledilo sporu. Vsa proslava je uspešno potekala in bo odmev tega praznika prav gotovo velik.

Med vse te priprave pa je udarila vest, da je kongres preložen iz tehničnih razlogov. Ta vest je vzbudila v istrskem kmetu dvom, in glede na dejstvo, da jim ni bila odobrena legalna prisotnost na kongresu.

Kmetje v Istrskem okraju se prav dobro zavedajo, da kongres ni bil preložen iz tehničnih razlogov, ampak da je v poteza Radicha in Slaveca, ki se bojita istrskih kmelcov. Istrski kmetje se ne vprašujejo, ali si za Stalina, za Tita, za Babčiča ali Vidalijskega. Njim je za načelno borbo proti imperializmu, za rešitev tržaškega vprašanja v splošnem interesu miru in demokraciji.

Prav zaradi te revolucionarne linije slovenskih, italijanskih in hrvaških kmelcov cone B STOja in njihove privržnosti tradicijam NOB jim ne bo nihče prepovedal udeležbe na kongresu kmetijske stroke. Niso etehnični razlogi vzrok odložitve kongresa, ampak strah tistih, ki se bojijo, da bi kmelci obeh con STOja združeno reševali svoja vprašanja in tako nadaljevali borbo na podlagi stavnih tradicij NOB in na načelih marksizma in leninizma.

Istrski kmetje bodo skupno s kmelci cone A reševali na kongresu vsa prečeta vprašanja našega kmetijskega življenja. Usmernili bodo kmetijske sindikate v enotno revolucionarno in protimperialistično borbo, ki je vredna velikih tradicij osvobodilne borbe in revolucionarnosti tržaškega proletariata. Tako bodo tudi udrili enotno demokratično fronto Tržaškega ozemlja v borbi proti imperializmu in vsem vojnim hujskačem.

Občni zbor posejilnice

v Dobrodo

V nedeljo 13. t. m. po drugi maši ob 11 uri bo imela hranilnica in posejilnica v Dobrodo svoj redni letni občni zbor v občinski dvorani. Dnevni red je naslednji: 1. Citanje bilance iz leta 1948, 2. odobritev bilance, 3. ureditev obresti na vloge in posojila, 4. določitev višine posojil, 5. razno. Vabljeni vsi vsi, da se zbora udeležite. Ako stevilo članov ne bo zadostno, bo občni zbor pol ura pozneje z istim dnevnim redom.

Cene otrobov

Pokrajinski prehranjevalni odsek sporoča, da so cene otrobov, ki so v prodaji v kmečkih konzorcijih v mestu in pokrajini sledeče: Debeli otrobi po 34 lir za kg; drobni otrobi po 39 lir kg.

ZAPORNO Povelje

Včeraj je goriska policija aretila 49-letno Del Farra Hermina iz Ul. Orzoni št. 25 na podlagi tiralske goriske sodnije, ki jo je pred kratkim obsodila zaradi tatvine na 40 dni zapora in 4000 lir globe.

Občni zbor posejilnice

v Dobrodo

V nedeljo 13. t. m. po drugi maši ob 11 uri bo imela hranilnica in posejilnica v Dobrodo svoj redni letni občni zbor v občinski dvorani. Dnevni red je naslednji: 1. Citanje bilance iz leta 1948, 2. odobritev bilance, 3. ureditev obresti na vloge in posojila, 4. določitev višine posojil, 5. razno. Vabljeni vsi vsi, da se zbora udeležite. Ako stevilo članov ne bo zadostno, bo občni zbor pol ura pozneje z istim dnevnim redom.

Cene otrobov

Pokrajinski prehranjevalni odsek sporoča, da so cene otrobov, ki so v prodaji v kmečkih konzorcijih v mestu in pokrajini sledeče: Debeli otrobi po 34 lir za kg; drobni otrobi po 39 lir kg.

ZAPORNO Povelje

Včeraj je goriska policija aretila 49-letno Del Farra Hermina iz Ul. Orzoni št. 25 na podlagi tiralske goriske sodnije, ki jo je pred kratkim obsodila zaradi tatvine na 40 dni zapora in 4000 lir globe.

Premiera „Prevara“ v Standrežu

Ker nimajo svoje, morajo Sovodenjci gostovati v tuji dvorani

Kakor smo že pisali, bo jutri popoldne ob 17 uri nastopilo prosvetno društvo iz Sovodenj v dvorani Briško v Standrežu s tredejanjo »Prevara«, ki jo bodo tokrat prvi igrali pred občinstvom. Za to svojo prireditev se sovodenjski prostovoljci že dolgo časa pripravljajo in njihov režiser pravi, da se bodo dobro odrezali.

Ze lansko leto so demokratične organizacije iz Sovodenj sklenile, da si bodo zgradile lastni ljudski dom, ker so sedaj ne samo brez dvorane, ampak tudi brez drugih primernih prostorov za svoje sestanke in zborovanja. To pomanjkanje prostorov precej ovira njihovo delavnost, zlasti na kulturno-prosvetnem polju. Vendar to njihovega prosvetnega društva ni motilo in je vseno nastudiralo precej »Prevara« Standardejve trodejanke »Prevara«, s katero se mislijo tudi predstaviti domačemu in goriskemu občinstvu.

Igra, o kateri vsebinski smol že pisali, soj vsi pravici ime »Prevara«, blodi jo iz ene prevare nastopajo, Prevaril se je Lemež, ki je iz pohlepa po zemlji oženil deklo, ki ga ni ljubilo. S tem je ogoljufal svojo ženo, ki je bila vanj res zaljubljena. Prevarila se je Lonka, ki ni vedela, kam bi s svojo mladostjo

in se je predala človeku, ki ga ni ljubila, ampak ga celo sovražila. V njej so se zmotili prav vsi, ki v dramati nastopajo. Lemež je hudo plačil svojo zmotno, ko je iz ljubezni do Lonke zagrešil težak zločin. Najhujša pa je bila prevara Lemeževe žene Treze, ki jo je morala plačati s svojo smrtjo.

Vkljub vsej tragiki pa zveni tudi iz tega dela beseda ljubezni in odpuščanja. Tone, ki je v tujini spoznal življenje, se je navadil odpuščati, kar je storil tudi iz velike ljubezni do Lonke. Zato je sklenil, da bo sprejel Lemeževega otroka za svojega in zanj skrbel. Tudi trodatrni in zagriženi Lemež popusti ob spominu na materino ljubezen.

Celotno delo je zanimivo in napeto in menda ga ni v vsi dramati prizora, ki ne bi pritegnil pozornosti občinstva. Pri tej priliki naj opozorim starše, da zaradi naravnostne vsebine te drame predstava ni primerna za otroke, ki bi jo tudi sicer ne razumeli.

Čeprav je delo težko in zahtevno posebno za igralce, ki nimajo dovolj odrske rutine, vendar Sovodenjci pričakujejo, da bodo njihovi igralci kos svojih nalogi in da bodo delali čast svojemu prosvetnemu društvu in domačemu kraju. Sicer pa se bo o tem vsak lahko prepričal jutri na lastne oči.

Izlet gojencev Pomorskega tehnikuma v Šmarje nad Koprom

V nedeljo je ravnateljstvo Pomorskega tehnikuma v Piranu organiziralo poučni izlet gojencev svojega zavoda v Šmarje nad Koprom. Ravnateljstvo PT je izvedlo ta izlet z namenom, da se mladi, dijak, spoznajo s herojskim delom ljudstva, da vidimo sadove NOB, ki se kažejo v ogromnih uspehih do dovršenega dela in v še večjih načrtih za bodočnost. Na drugi strani pa je hotelo prikazati ljudem na deželi, da pri delu za obnovo niso osamljeni, da so vsi napredno usmerjeni ljudje z njimi v borbi proti kapitalizmu, oziroma proti ostankom na smrt obsodenega družbenega reda.

Po duševno in telesno okrepitvenem pohodu mimo slovenskih vasi si naše Istre smo veselo razpoloženi prišli v Šmarje. Ze od daleč se je belilo novo poslopje ljudske šole v Šmarjah, ki je eno izmed prvih velikih uspehov izgradnje v tem kraju. Cim smo prišli v samo vas, pa smo videli, da je poleg šole zgrajenih še mnogo drugih novih stavb, med katerimi je vzbudilo našo pozornost že dograjeno stavbišče zadružnega doma. Sprito takih podvigov smo spoznali, da ima prebivalstvo Šmarij veliko delovno zavest in hoče s svojim delom doprinesiti delež pri izgradnji boljšega življenja v teh predelih Istre. Toda poleg novih stavb je v vasi še polno ruševin, ki jih je povzročil nacistični okupator. A delovno ljudstvo Šmarij si je zadalogo nalogo, da bo vse obnovilo in vas v mnogem še bolj moderniziralo v primeri s predvojnimi stanjem.

Po izdatnem kosilu smo odšli v šolo, da si ogledamo notranjost moderne stavbe. Svetli in tihi razredi so vsi opremljeni s sliko matrala FLRJ Tita in s slikami raznih krajev naše matične domovine. Na hodniku pa vise na stenah slike slovenskih literatov, med katerimi so prisodili častno mesto Fr. Prešernu Z zanimanjem smo pregledovali slovenske sten-čaje, ki so v vsakem razredu.

FRANCE ŠTIGLIC

ZAPISKI O USTVARJANJU FILMA

„Na svoji zemlji“

Smelci prvega slovenskega umetniškega filma so se z delom učili. Še skromna tehnična sredstva pa so že znali temeljito uporabljati

Bilo je v poslednjih dnevih aprila, ko smo se prvič odpeljali na Primorsko v kraje, kjer se dogaja naša filmska zgodba. V idrijski dolini nas je objel topel veter pa tudi sonce je bilo toplejše, znamenje, da je pomlad v teh krajih očito zgodnejša kot pri nas.

Prešli smo Cerkev, kjer smo ogledovali bolnico črnanov, in se dvignili po cesti, ki se zarije v hrib desno pred Šentiviško planoto. Pozno popoldne smo se ustavili na Bukovem pod Kočko. Pod nami je ležala dolina. Zvijala se

FRANCE ŠTIGLIC je film režiser.

je med kucelj, nisi je mogel objeti z očmi naenkrat, marveč si ji moral slediti z zasukom do zadnjih robov, ki so jo zapirali kot filmske makete v prosojni proti-sončni luči.

Leto dni pozneje sta s smelcem Marincom postavila kamero prav na isto mesto, kjer smo se ustajali na naši prvi vožnji. Od tam sta posnela dve največji panorami v filmu.

Z Bukovega smo zbrali vas Koritnico, ki se je dotajala nad vodo, železnico in cesto, za našo, tako je odgovarjala njena lega predstavam po scenariju. Ko pa smo se spustili z Bukovega po zaviti cesti v grapo prav do vasi, sta nas prevzeli njena lepota in slikovitost. Odkrili smo bajto očka Orla, ki je s svojo slavnato streho čepela kot pravo orlovsko gnezdo nad kamenitimi hišami z bahaskimi furianskimi strehami, našli smo gostilno Mojega Jezusa, Angelino bajto in Draparičino domačijo. Videli pa smo tudi druge pomembne stvari. Na steni župnišča, okrušeni od kroglj, je pripovedoval izpran napis, da so na tem mestu streljali talce. Zunanji vasi tik nad cesto pa smo spet brali na deski, da so tu obišli sedem partizanov, ki so morali drug drugemu zadržati zanko okrog vratu.

Gledalec, ki sedi v kinu in se mu vsa filmska zgodba odvijte pred očmi v pičli uri in pol, si pač ne more predstavljati, kako dolgo in naporno je ustvarjanje filma. Saj traja normalno snemanje in njegova obdelava šest mesecev, pri večjih filmih, posebno pri takih z mnogimi zunanjimi posnetki, pa še dalj. Priprave pred snemanjem pa prav tako zahtevajo svoj čas, ki ni prav nič krajši, če ne daljši kot snemanje samo.

Filmska umetnost pričena s scenarijem. Idejna polnost zgodbe in njeno umetniško oblikovanje je osnova dobrega filma. Scenarij pa je literatura, ki jo je treba predelati na filmski jezik, prilagoditi očem kamere, pripraviti za snemanje. To je predelava scenarija v smelno knjigo, v kateri režiser razdeli dejanje na posamezne posnetke, tako po njihovi idejni in montažni povezanosti, določi izrez in kompozicijo slike, predvidi montažne prehode in zvočno obdelavo.

Tako je režiser prvi, ki ve, kako bo scenarij realiziral v filmu, in zgodbo že gleda, seveda v fantaziji, na filmskem platnu. Možnosti, izraziti scensivostno misel v filmskem pravokotniku, je nešteto. Pri našem filmu je bilo treba upoštevati nepoznavanje tega dela in filmske prakse sploh. Zato smo pisali smelno knjigo kar trije. Za kraj dela pa smo izbrali Sv. Lucijo, kjer smo bili povezani s kraji dogajanja filmske zgodbe, pa tudi s scenarijem, ki je prevladal na svojem domu v Slapu.

Medtem ko smo mi končavali smelno knjigo, je bila v Ljubljani že sestavljena ekipa in je pričela s številnimi pripravami za snemanje. Najpomembnejša je bila seveda izbira igralcev. Velika odlika Kosmačevega scenarija je, da so ljudje v njem živi in plastični kot se v nobenem jugoslovanskem filmu. Po njegovem pripovedovanju in opisovanju in po obdelavi zgodbe so se osebe v smelni knjigi vse bolj izoblikovale. Postavili smo jih v filmski prostor, zdaj so začele v njem, in že se je kot partizan Sova motal, jezil in režal Lože Potokar. Domišljijo mi je samo pripeljala brke in oblikovala masko. Tudi Sever je bil postavljen kot Drejc okrog doma, potiskal klobuk na čelo in mrmrlal, eda se za politiko ne zanima, prav tako kot je to pozneje zaigral v filmu.

Poleg pripravljanja kostumov, zbiranja rekvizitov, orožja in vseh drugih priprav, je bilo treba izdelati tudi načrte za scene v kateri režiser razdeli dejanje na posamezne posnetke, tako po njihovi idejni in montažni povezanosti, določi izrez in kompozicijo slike, predvidi montažne prehode in zvočno obdelavo.

zачetno sceno v filmu, ki ima v smelni knjigi ime «Nad grapo». Prizor ni preveč zahteven, tako po svoji vsebini kot po filmski obdelavi. Lažji se nam je zdel tudi zato, ker se z njim dejanje začinja. To nam je bolj odgovarjalo, kot pa če bi iztrgali prizor kje iz srede zgodbe. Tudi kraj, ki smo ga izbrali, je bil čudovit, visoko nad grapo in vasjo s prelepim razgledom, toda prav nič primeren za snemanje. Teden dni smo ležali tja vsako jutro in, ker smo hoteli posneti prizor tudi zvočno, prenesli po kozi stazi tudi zvočno aparaturo. Skala, na kateri smo smelali, je bila na eno stran presekana s prepado

Sonce lahko različno vpliva. Lahko sije ves dan. Včasih zadrta preko samo bel oblak, drugič se jih vladi po sončni poti čista cesta. Potem meglica preprede vse nebo. Sonca ni. Prav zanimivo je opazovati vse te stadije, posebno pa zadnje, na smelni ekipi. Direktor vstane že ob štirih zjutraj. Njega najhujši skrbi. Potem zbudi režiserja, ki se navadno obrne go upravo, češ da je za vreme ona odgovorna.

V eni uri so izprašani vsi starši ljudje v kraju. Ti dajejo različne izjave, ki temelje na stoletni praksi. To si direktor takoj nabavi. Medtem prične deževati. Vsi poznali, tudi mnogo smo razpravljali o tem, vendar pa bi vsak od igralcev vedel povedati zanimive občutke o tem, kako se je učil in oblikoval svojo vlogo. Kajti kamera slabo sprejema narejenost, patos in pretiranost, sprejme pa dobro, kar je pristajajo, preproste, naravnega. Doseči prav to sproščeno in govorno, kretajih in mišliti je zahtevalo največ napora. Spominam se, kako smo vadili prizor za strojnico iz scene «Položaja». Tam v zgodbi Sova obnemovala in ga Stane spet moralno drigniti in igrati tako, da smo odprli oči. «Tako, France, smo zavpili navdušeno. Pa nas je Prešetnik začudeno pogledal: «Ja, tudiča, saj zdaj pa nič igral nisem! Pa so prav scene na «Položaju» in «Kolovoze» njegove najboljše.

Najhitreje so prišli v filmsko igro tisti, ki so sicer tudi v gledališču realistični. Predsesem Potokar. Najteže pa je bilo z opanci mladim Hamletu in Orestu. Vselej je trajalo nekaj dni, preden smo jih naučili spet preprosto govoriti.

Zaradi pomanjkanja igralcev pa često tudi zaradi utrujenosti je v manjših vlogah sodelovala tudi ekipa. Mislim, da vsi razen smelca in mene. Niso izpadli iz celote. Nekateri so postavili zelo izvrstne like, vsi pa so igrali z veliko ljubeznijo. Spominam se, kako smo izbrali slikarja Pilona, ki je sicer skrbno urejal in opremjal sceno, za brigadnega kuharja. Teden dni je izbral obleke, pomenil je nešteto čepic za na glavo in tur okrog vratu. Tudi briti se je prenehal. Ko se je postavil predme, je bil tako slikovit, da sva s smelcem ugotovila: «Skoda, da ne snemamo barbastega filma». Scenarist pa mu je po prvem preizkušanju govoril, da bo dež trajal dalj časa. Zadnji optimist pa poznal direktorju še v tolažbo, da je pri snemanju «Bogdana Hmeljnickega» pričelo deževati in je deževal štiri dni. Baje je prebrskalo tri tisoč konj... No, smelca je odgovoril: «Cez eno uro se pa prav gotovo zjasni in postaja sonce. V petih minutah je ekipa na kamionu, vsaj morala bi biti.

Pri težavah pri snemanju se je pokazala požrtvovalnost članov ekipe. Garderobjer je priskočil v pomoč pri tehniku, igralec je pomagal postavljati vozčke, vsak je prijel tam, kjer se je zataknilo. Igralci so jedro pri umetniškem filmu. Pri ustvarjanju našega niso imeli lahkega dela, ne glede na začetništvo so bili tiki in scenariju močno zahtevni. Igralce smo izbrali po vsej Sloveniji. Večinoma iz poklicnih gledališč Ljubljane, Maribora in Trsta, druge smo našli na podeželskih odrih, nekateri pa so nam odgovorili po tipu in sploh niso igralci.

Dali so v filmu igro, ki pomeni napredek v našem filmskem ustvarjanju. Razliko med filmsko in gledališko igro smo teoretično in je bilo na njej prostora za dva človeka — no, mi smo tam počelnjali čudovite reči. Postavljali smo kamero v položaj, da se danes zgrozimo, igralci so stali često na eni nogi kot štorčije, ne da bi se smeli premakniti, smelna ekipa pa se je gnetla na majhnem prostoru, da smo bili drug drugemu na poti. Posebno okrog kamere je bila prizadevanost največja. Vsa je hoteli pogledati skozi lečo in dati svoj nasvet. Nekomu se je zdelo, da bi bilo bolje, če bi kamera stala malo višje, tovariš List je zmigoval z glavom: «Pri nas v Združenih državah...», arhitekt je menil, da je kompozicija slike slaba, četrti je dejal, da je ozadje premrtvo in bi prestavili kamero tako, da ujamemo oblak, peti spet kako drugače, šesti pa kar tako, samo da nekaj prispava, če je ustvarjanje filma kolektivno delo. Seveda tako ni stala kamera nikoli prav, često smelca zaradi gneče sploh ni mogel do nje.

Prvim izkušnjem so sledile druge in tretje, prihajali smo do spoznanj vsa doba snemanja in obdelave. Tako smo v Ljubljani pripravili kostume za vse igralce, pri snemanju pa smo ugotovili, da so preveč gledališki. Naše kmečke kostume smo zamenjali pri vaščanih za njihove dnevnne obleke in vsi smo bili zadovoljni. Sprva smo postajali vse vedno v celoti in na enem kraju. Najbolje oko se ni zmožilo iztrgati posnetkov, ki jih je treba nujno napraviti v enem kosu, od tistih, ki jih lahko posnamemo na drugem kraju ali pa celo v ateljeju. Tudi do tega smo prišli postopoma. Prav gotovo ni ničde od gledalcev opravila, da smo nekatero posnetke v isti sceni smelali v Planci, druge pa na Golozem v Ljubljani, da smo posneli srečanje IX. korpusa s IV. armado v Opatovju, poslednji posnetek pa kar v Skofji Loki.

Mnoge težave so bile nepremagljive. Predsesem vreme. Potem temu smo bili brez moči in zavleklo nam je snemanje najmanj za dva meseca.

«Vi ste filozof», sem rekel. «Seveda», je resno pritrčil. «Toda jaz sem tudi ugaševalec.» «Nekje v vojaški ednici?» sem ga vprašal. «Ne, Klavir ni vojaški instrument. Uglajal sem ga tudi tu v Astoriji.» Sklonil se je k meni in pričel pripovedovati s tistim zategnjenim glasom, s katerim se pripovedujejo otrokom pravljice.

«Živel je stavec — muzikant. Tudi on je ostal tu. Imel je klavir, prekrasni instrument. Bomba mu je razbila stanovanje in tudi klavir. Preselil se je k znanec, tudi tisto niso imeli klavirja. Neki je zvedel, da se je tu v Astoriji v eni izmed sob ohranil prekrasni klavir. Prej so na njem vadili razne tuje znamenite skladbe. Zdal ni tam živel nihče. Starec je stopil k ravnatelju. Ugodil mu je. Klavir je bil prepročen z vlogo in strune so bile zmešane. Našel je mene in dva dni sva se ukvarjala z njim...» «Cakajte», sem kriknil in ga prijel za roko, «saj igra ta muzikant?» Pretkano se je nasmehnil. «Ali ste ga slišali? To pomeni, da ves čas igra.» Nič mu nisem odgovoril. «Klavir ga bo tudi rešil smrti, kadar nekaj silno ljubiš, ne umreš.» Nato sva legla spat.

Zasul sem že, ko sem zaslišal Kozočkinov glas: «A kje ste pred vojno stalno živeli?» Odgovoril sem mu, da v Moskvi. «Zamena», je rekel, «vsak pisatelj si mora prizadevati za to, da pride v Leningrad. Spominite se, da so si celo duševni veljanki kot Puškin, Lermontov, Dostojevski, Zukovski prizadevali sem...» Nisem se pričel z njim prekatati. Zaspal sem in tisto noč se mi je sanjalo, da jo vidim, a se ji ne morem približati, in čim bolj sem se ji približeval, tem dalje je bila od mene. Potem je nisem mogel več razločiti, kakor da je se razblinila v zasneženih leningrajskih ulicah. Potem se mi je zasanjalo o vojaštvu, ki je šlo po Nevskem prospektu in pred njimi je bobnar tolkel na boben. Ni bilo godbe, bil je samo bobnar.

28. januarja. Danes zjutraj sem šel na vojno poveljstvo. Kozočkin je planil kviku, čim me je zagledal. «Našel sem, našel!» je rekel ves razburjen. «Tu je njen list, pogledje. Dodeljena je sanitetnemu oddelku na Ladoškem jezeru. Tam jo iščite.» Najrajši bi ga bil objel in poljubil. Toda samo rok sem mu stisnil in odhitel v hotel. Nisem šel v svojo sobo, a potrkal sem pri Mefistofelu. Vrata niso bila zaklenjena. Spal je še in čez glavo je bil pokrit. Izpod kožuha so štrlele njegove dolge noge. Na mizi je stala svetilka. Strop je bil ves črn od sa.

Zbudil sem ga in vprašal, kdaj misli odpotovati na Ladoško jezero. Sedel je na posteljo, noge je skrčil k sebi, pomežiknil in rekel, da odpotuje drugo jutro. Imel je majhen tovorni avto. «Zavaj mi grem», sem rekel. «Prosim», je uslužljivo odvrnil. Do jutra se nisva videla več.

Imel sva srečo. Za nama je privozil majhen kamion. Zavelika sva se na vreče prepene, pokrite s šotorjino, in čez pol uro sva bila na Ladoškem jezeru. Toda tu je bilo najraje «sreče» konec: avto ni šel dalje. No, ni nas spravljalo v obup. Po jezeru je prevažalo navadno vse polno avtomobilov.

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

Stala sva ob bregu, v led ukovanega jezera. Megla se je dvigala nad njim. Gladka, izlovena cesta se je spuščala od brega in izginjala

GOSPODARSTVO

TRGOVINA • INDUSTRIJA • PROMET • FINANCE

Trgovinska arbitraža v Trstu

Tržaško arbitražno sodišče je nastalo leta 1804, ko je odbor tržaške borze sklenil, da se uporabi arbitražno sodišče kot priljubljajski posrednik v sporih, ki izvirajo iz borznih poslov. Ustanova, ki jo je tvorilo 50 arbitražnih sodnikov, voljenih za 3 leta izmed borznih svetovalcev, je do bila zakonito osnovo v avstrijskem zakonu o borzah z dne 1. aprila 1875. Pristojnost je bila omejena na odločanje o sporih zgolj borzne narave. Uvodni zakon k avstrijskemu civilnemu postopniku z dne 1.8.1895 je nato izrecno navajal, da je mogoče dodeliti arbitražnemu sodišču v razsojanje tudi spore, ki izvirajo iz blagovnih poslov, sklenjenih mimo borze, na podlagi sporazumnih pogodbenih klavzul. Ustanova, ki se je imenovala «borzno arbitražno sodišče», je na ta način izgubljala značaj zasebnega razsodišča ter se izpremenila v nekako stalno trgovsko razsodišče, prideloeno borzi in pod neposrednim nadzorstvom borznega ravnateljstva. Sem so se mogli zatekati vsi trgovci zaradi rešitve kakršnih koli trgovskih sporov (kupoprodaje, špedicije, prevozi, komisije itd.).

Razsodišče je poslovalo v splošno zadovoljstvo poslovnih ljudi in je tudi po letu 1918, ko je ostala avstrijska zakonodaja še v veljavi na tem področju, obdržala dotedanjo ureditev. Italijanski zakonodajalec, ki je moral priznati dobro organizacijo ustanove (v Italiji je niso poznali), je nato z zak. odlokom z dne 4.11.1928 potrdil dosedaj pravilnik razsodišča. Neke spremembe k postopku je prinesel ministrski odlok z dne 29.12.1935. Toda tudi ko je fašistični režim uvedel nove zakonike, se je za tržaška ustanova vzdržala. Izpremenili so ji samo ime v novo: arbitražno sodišče pri Zbornici za trgovino, industrijo in poljedelstvo.

Tržaško razsodišče tehta dokazje svobodnega predurka (za razliko od sistema zakonika o civilnem postopku) in sodi vedno po načelu pravičnosti (čl. 21 pravilnika o postopku). Služba razsodišča je častna in brezplačna. Razsodnike ne izbirajo stranke poljubno, marveč izmed oseb, ki so na posebnem seznamu, sestavljenem od trgovske zbornice. Tej pa oziroma kandidata strokovna sindikalna združenja. Seznam ima veljavnost treh let. O poslovanju razsodišča govori njegov pravilnik takole: «jemlje trgovsko življenje po njegovem vsakdanjem poslovanju, se poslužuje zato lastnih moči in sredstev, ki so mu na razpolago, in se ne zateka k zamudnim in dragim preiskavam, kakršne bi bile, ako bi najemali izvedence in cenilce. «Poslovanje tržaškega razsodišča je dokaj hitro: 70 do 75 odstotkov primerov rešijo v času od 15 do 30 dni, okroglo 25 odstotkov v roku najmanj 3 mesecev. Skoraj ni primera, ki bi ga reševali nad 6 mesecev.

Posebnost tega trgovskega razsodišča je tudi v tem, da ni potrebno polagati sodb pri kakršni sodišču, ker tvorijo že same zase izvršilni naslovi, imajo tudi izvršno moč. V pogodbah ali predpogodbah trdijo najemno pogodbo, ki določa za primer sporov pristojnost tržaškega razsodišča. Trdke pa pogosto uvrščajo v pogodbe še drug pogoji, ki daje pravico, odločiti v sporu glede kakovosti stanja in morebitne manjše vrednosti blaga tržaški Trgovski zbornici. S tem se izognejo številnim sporom, zlasti glede spremljanja in vrednosti in usvajajo gradivo za dokaz, da je blago «nepogodbeno» t. j. drugačno kakršno je bilo mišljeno pri sklepanju pogodbe.

Do nedavnega je tržaško arbitražno razsodišče razsojalo le v sporih iz trgovskih blagovnih poslov, vključno zavarovanje, prevoz in špedicijo. Ukaz št. 374 z dne 23.5.1947, ki ga je izdala VU, pa je dosedaj pristojnost za ustanovo razširil na vse trgovske, industrijske, pomorske in agrarne spore kakor tudi na bančne in zavarovalne spore, na kopenske in pomorske prevoze ter špedicijo blaga. Ta ukaz je raztegnil pristojnost tudi na tiste spore, glede katerih so dogovorile stranke pisarno bodisi zaradi «istočasnosti» (v primeru z datumom sklepanja pogodbe) ali «poznejše» obveznosti (pred 1947 je veljala zgolj istočasnost), da pristanejo na odločbo arbitražnega sodišča.

Razsodišče rešuje letno povprečno 70 do 100 primerov. Bila pa so tudi leta, ko so spori narasli: leta 1929 je bilo 489 razsodb, leta 1938 in 1931 275. Leta krize so povzročila izredno delo tudi pri tržaškem trgovinskem razsodišču. O njegovem predloženem poslovanju imajo poslovni krogi ugodno mnenje. In sedanjem poslovanju pa je še težko govoriti, ker je še prekratko. Pristojnost, v kolikor so jo sprejele tudi inozemske tvrdke, je temeljila predvsem na prednostnem položaju prodajalca v času, ko je bilo blaga še malo in popravševanje veliko. Danes je položaj izpremenjen in že priložna diktirati pogoje kupec. Pri poslih z inozemstvom, zlasti v

transitu, arbitraža ne pride mnogo v poštev, ker se vrše večidel na podlagi kreditov (odprtje kredita), ki pa zahtevajo poprejšnjo kolavdacijo, ogled in odobritev blaga. Med solidnimi strankami je tudi še zelo v rabi «prijeteljska arbitraža», ali pogodba na razsodnike, pri kateri imenjeta stranki vsak svojega zastopnika, ta dva pa izvolita predsednika, za primer, da sva ne moreta sporazumeti o njem, ga določi predsednik sodišča.